

Apostolien teot 17

Apt.13:1-15

Viime kerralla tässä Alusta alkaen –ohjelmassa käsitelimme Apostolien tekojen lukua 12. Siinä kerrottiin siitä, kuinka Herodes Antipas –niminen hallitsija aloitti uuden vainon kristittyjä vastaan. Apostoli Jaakob mestattiin ja Pietari joutui pakenemaan Jerusalemissa.

Mutta toisaalta, vainoi sai aikaan sen, että ”Jumalan sana sai yhä vankemman jalansijan ja levisi leviämistään.” (Apt. 12:24). Erään esimerkin tästä kuulemme luvussa 13. Tai oikeastaan kertomus alkaa jo luvun 12 viimeisestä jakeesta.

Kun Barnabas ja Saul olivat toimittaneet avustuksen perille, he lähtivät Jerusalemissa paluumatkalle ja ottivat mukaansa Johanneksen, jota kutsuttiin myös Markukseksi (Apt. 12:25).

Barnabas ja Saul olivat olleet Antiokian seurakunnan lähettäminä viemässä Jerusalemin kristityille rahallista avustusta; sen vuoksi, että oli odotettavissa nälänhätä tulevaisuuteen. Ilmeisesti Antiokian city-seurakunnalla oli enemmän varoja kuin Jerusalemin kristityillä. Ja tietenkin kristittyjen yhteys oli ollut tärkeä syy avustuksen toimittamiselle Jerusalemiin. Nyt Barnabas ja Saul lähtivät sen vietyään takaisin Antiokiaan.

Antiokian seurakunnassa oli profeettoja ja opettajia: Barnabas ja Simeon, josta käytettiin nimeä Niger, kyreneläinen Lukios, Menahem, joka oli neljännesruhtinas Herodeksen kasvinkumppani, sekä Saul. Kerran, kun he olivat palvelemassa Herraa ja paastoamassa, Pyhä Henki sanoi: "Erottakaa Barnabas ja Saul minun työhöni, siihen tehtävään, johon minä olen heidät kutsunut." Niin he paastosivat ja rukoilivat, ja sitten he panivat kätensä näiden kahden päälle ja lähettivät heidät matkaan (Apt. 13:1-3).

”Antiokian seurakunnassa oli profeettoja ja opettajia”. Mitä he olivat? Oliko profeetta eri duuni kuin opettaja?

Vaikea sanoa. Ainakin he opettivat evankeliumia ja sitä, kuinka kristittyinä tuli elää. He olivat hengellisiä ohjaajia ja sielunhoitajia. Heillä oli tätä työtä varten Pyhän Hengen antama kyky, armolahja. ”Profeetta” kai tarkoittaa sitä, että se kyky piti sisällään tulevaisuudesta kertomista. Vai onko kyse pikemminkin suoran, karismaattisen sanoman saamisesta?

Onko seurakunnissa nykyisin tällaista? Luulisin, että on ainakin jossain määrin. Kun joku pappi opettaa evankeliumia ja on siinä hyvä, niin ei hän ole sitä ainakaan pelkästään yliopisto-opintojen takia. Kyllä hän myös rukoilee Herraa ja pyytää, että Pyhä Henki antaisi hänelle viisauden opettaa oikein ja oikeita asioita. Sama koskee varmasti muitakin työntekijöitä, kuten nuorisohjaajia ja diakoneja ja kanttoreita. Varmaan jokaisella työalalla ollaan riippuvaisia Jumalan Hengen antamasta innoituksesta ja rukoillaan hänen voimaansa ja johdatustaan. Minusta meidän pitäisi olla rohkeampia tässä luottamuksessamme ja riippuvaisuudessamme Pyhästä Hengestä. Kirkon virka jo

itsessään on Pyhän Hengen antama armolahja. Ei sitä voi hoitaa kunnolla ilman häntä. Juuri tämän takia kirkon virkaan vihitään kätten päällepanemisen kautta. Siinä pyydetään, että Pyhä Henki antaisi vihittäville armonsa, voimansa ja valtuutuksensa hoitaa virkaa oikein.

Mutta sen lisäksi pitää tietenkin myös opiskella.

Luukas mainitsee viisi Antiokian seurakunnan työntekijää: Barnabas, Simeon Niger, Lukios, Menahem ja Saul. Kaikki ovat enempi tai vähempi hellenistisiä juutalaisia; ilmeisesti myös tummaihoisen Simeon Niger, joka oli kyreneläinen. Siellä oli tuohon aikaan ns. ”mustia juutalaisia”, paikallisia, jotka olivat ammoin kääntyneet juutalaisuuteen. (Tämäkin on eräs esimerkki siitä, että antiikissa ei tunnettu rasismia; ainakaan samalla tavalla kuin myöhemmin).

Mielenkiintoista on, että tässä vaiheessa, lähetystyön alkuaikoina, Barnabas mainitaan ensimmäisenä ja siis myös tärkeimpänä henkilönä tällä alalla. Saul on vasta listan viimeinen. Myöhemmin roolit vaihtuvat ja Saulista tulee se varsinainen ”pakanain apostoli”, toiselta nimeltään Paavali.

Kun nuo viisi rukoilivat ja paastosivat, Pyhä Henki kehotti heidän kauttaan seurakuntaa lähettämään Saulin ja Barnabaan lähetystyöhön.

Barnabas ja Saul Kyproksessa

Barnabas ja Saul, jotka Pyhä Henki näin oli lähettänyt, tulivat Seleukiaan ja purjehtivat sieltä Kyprokseen. Saavuttuaan Salamiiseen he julistivat Jumalan sanaa juutalaisten synagogissa. Johannes oli mukana heidän apulaisenaan (Apt. 13:4-5).

Minusta on hienoa, että tuossa sanotaan, että Pyhä Henki oli lähettänyt Barnabaan ja Saulin matkaan. Näin oli siitä huolimatta, että se oli tapahtunut Lukioksen, Menahemin ja Simeon Nigerin sekä muiden Antiokian kristittyjen kautta. Pyhä Henki oli käyttänyt heitä välikappaleinaan, mutta silti hän oli se varsinainen lähettäjä. Vastaavalla tavalla nykyisinkin kirkon virkaan vihitty henkilö saa ajatella, että Pyhä Henki on hänet vihkinyt ja erottanut tehtävänsä, vaikka toisaalta vihkijänä on ollut joukko piispoja ja pappeja.

Mukana on sama salaperäinen Johannes, toiselta nimeltään Markus, josta olemme kuulleet aiemminkin. Jani, voisiko tuo Johannes Markus olla Markuksen evankeliumin kirjoittaja?

Ensimmäinen lähetysmatka johti Seleukian kautta Kyproksen saarelle. Siellä julistettiin evankeliumia Salamiin kaupungin juutalaisissa synagoogissa. Miksi näin?

Varmaankin siksi, että retken johtaja, Barnabas, oli kotoisin Kyprokselta. On ymmärrettävää, että hän halusi viedä evankeliumin Jeesuksesta sinne. Saarella oli merkittävä juutalainen siirtokunta ja useita synagogia. Niissä oli helpoin saarnata, sillä kuulijoilla oli jo käsitys Vanhasta testamentista ja uskosta yhteen ainoaan Jumalaan.

He kulkivat sitten koko saaren halki Pafokseen saakka. Siellä he tapasivat Barjesus-nimisen juutalaisen miehen, joka oli noita ja väärä profeetta. Tämä oleskeli saaren käskynhaltijan Sergius Pauluksen luona, joka oli viisas mies. Käskynhaltija kutsui Barnabaksen ja Saulin luokseen ja halusi kuulla Jumalan sanaa (Apt. 13:6-7).

Paavalin taktiikkana oli myöhemminkin lähetysmatkoillaan mennä jonkin alueen pääkaupunkiin ja vaikuttaa sieltä käsin lähiympäristöön. Pafos oli Kyproksen pääpaikka ja siksi siellä asui käskynhaltija eli prokonsuli Sergius Paulus. Hänellä oli palatsissaan eräänlainen hoviteologi tai hovivelho, mikä oli tuohon aikaan aivan tavallista. Joskus kyse oli hovifilosofista. Tuo kertoo siitä, kuinka tuo aika oli toisaalta uskonnollisesti hyvin uteliasta, toisaalta henkisesti eksyksissä, mikä taas tarjosi mahdollisuuksia ja elannon erilaisille huijareille. Usein heidän oppinsa oli juutalaisuuden ja hellenistisen synkretismin sekoitusta. On aika ihmeellistä, että monet tuon ajan tunnetuista noidista olivat juutalaisia. Vanhan testamentin opetuksen mukaanhan juutalaisten olisi pitänyt inhota kaikkea noituutta erityisen kovaa. Mutta käytännössä asia oli toisin, ja prokonsuli Sergius Pauluksen ”hoviteologi” oli juutalainen noita Barjesus alias Elymas.

Paavali ja hovinoita kohtaavat

Toisaalta hovinoidan pitäminen palatsissa kertoi siitä, että Sergius Paulus oli uskonnosta kiinnostunut, totuutta etsivä mies. Hän oli varmaan kuullut Barnabaasta ja Sauluksesta aiemmin, ja kutsui heidät siksi kotiinsa.

Niinpä juutalais-synkretistinen noituus sai aikaan sen, että Kristuksen apostoli kutsuttiin saarnaamaan evankeliumia yläluokkaisen pakanan kotiin. Voisiko tästä vetää jotain johtopäätöksiä siitä, miten kirkon nykyaikana pitäisi suhtautua new-ageen?

Mutta tuo tietäjä - sitä hänen toinen nimensä Elymas tarkoittaa - vastusti heitä ja yritti estää käskynhaltijaa tulemasta uskoon. Silloin Saul - eli Paavali - täynnä Pyhää Henkeä katsoi mieheen tiukasti ja sanoi: "Sinä Paholaisen sikiö, vilpin ja petoksen pesä, sinä kaiken hyvän ja oikean vihollinen! Etkö jo lakkaa vääristämästä Herran suoria teitä! Nyt Herra nostaa kätensä sinua vastaan. Sinä tulet sokeaksi etkä näe aurinkoa ennen kuin määrä on." Siinä samassa noidan ylle laskeutui synkkä pimeys, ja hän asteli haparoiden sinne tänne ja etsi taluttajaa. Kun käskynhaltija näki, mitä tapahtui, hän ihmetteli Herran opin voimaa ja uskoi (Apt. 13:8-12).

Hoviteologi Elymas varmaankin arveli, että uudet tulokkaat vievät hänen paikkansa ja elantonsa. Siksi hän kävi vastustamaan Saulia eli Paavalia ja yritti estää jo puoliksi tämän opista vakuuttunutta Sergiusta tulemaan kokonaan uskoon.

Lähetysjohtaja Paulus

Tässä yhteydessä Apostolien teoissa käytetään ensimmäistä kertaa nimeä Paavali eli Paulus. Se oli Sauluksen toinen, roomalainen nimi. Sellainen hänellä oli, kuten muillakin diasporajuutalaisilla, jotka olivat Rooman kansalaisia, kuten Paavali. Ehkä hän otti sen itse tässä tilanteessa käyttöön,

koska oli nyt tekemisissä roomalaisen pakanan kanssa, jolla itsellään oli sama nimi. Toisaalta voi olla niin, että nimen vaihdos liittyy Apostolien tekojen kirjoittajan Luukkaan tyylikeinoihin. Sillä tässä vaiheessa Apostolien tekoja Paavali mainitaan ensi kertaa ennen Barnabasta. Hän on tästälähin lähetysjohtaja ja Barnabas hänen apulaisensa.

Siitä huolimatta kyse ei ole ylpeästi vallankäytöstä. Siitä kertoo sekin, että nimi Paulus on käännettynä ”pieni”.

Mutta tuo pieni lähetysjohtaja Paulus teki suuria tekoja. Hän paljasti Barjeesus –noidan todellisen luonteen. Hän ei ollut mikään hyvän puolella oleva teologi tai filosofi. Hänen nimensä Barjeesus tarkoitti ”Jeesuksen poika”, mutta oikeasti hän oli ihan eri puolella kuin Jeesus: Hän oli ”paholaisen sikiö, vilpin ja petoksen pesä, sinä kaiken hyvän ja oikean vihollinen”. Hänen puheensa ja opetuksensa oli Herran suorien teiden vääristelemistä, jolla hän yritti estää Kristuksen evankeliumin vaikutusta Sergius Pauluksen sydämessä.

Siksi Kristus käytti Paavalin kautta voimaansa ja Barjeesus –noita menetti ihmeenomaisesti näkönsä sillä hetkellä – aivan samalla tavalla, kuin Jeesusta aiemmin vastustanut Paavali itse aikoinaan. Se vakuutti käskynhaltija Sergius Paulukseen lopullisesti ja hän tuli uskoon. (Ehkä Barjeesuskin sai myöhemmin armon ja löysi Kristuksen. Tähän voisi viitata Paavalin sanat ”etkä näe aurinkoa ennen kuin määrä on”).

Mitä tästä voisi oppia siitä, miten kirkossa pitäisi suhtautua new ageen, muihin uskontoihin ja ideologioihin? Vai voiko tästä oppia jotain?

Paavali ja Barnabas Pisidian Antiokiassa

Paavali lähti seuralaisineen Pafoksesta ja purjehti Pamfylian Pergeen. Siellä Johannes erosi heistä ja palasi Jerusalemiin. Toiset jatkoivat Pergestä eteenpäin ja tulivat Pisidian Antiokiaan (Apt. 13:13-14).

Tässä kohden tekstiä Paavalin ja Barnabaan osat ovat vaihtuneet. Barnabasta ei mainita lainkaan, vaan puhutaan Paavalista ja hänen seuralaisistaan. Rivien välistä on siis luettavissa, että tästä lähtien Barnabasta nuorempi Paavali on tosiaan johtoasemassa, varmaankin teologiansa selkeyden ja lähetysstrategiansa vuoksi. Sen takia kai Barnabaan kotisaarelta oli lähdetty Paavalin kotitanhuville, Vähä-Aasiaan.

Mutta miksi Johannes-Markus palasi Jerusalemiin ja jätti lähetysmatkan sikseen?

Sitä emme tiedä, mutta sen tiedämme, että Paavali ei pitänyt hänen syytään riittävän hyvinä (ks. Apt 15:38-39). Joka tapauksessa, Johannes-Markus lähti Jerusalemiin, mutta Paavali ja Barnabas lähtivät Vähä-Aasian rannikolta sisämaahan, ensi Pisidiassa sijaitsevaan Antiokia –nimiseen kaupunkiin. (Näitä Antiokia –nimisiä kaupunkeja oli vähän joka puolella, sillä aiemmin elänyt hellenistikunigas Antiokhos Suuri oli perustanut niitä ympäriinsä).

Pisidian Antiokiassakin oli juutalainen seurakunta ja siksi myös synagooga.

Sapattina he menivät synagogaan ja asettuivat istumaan. Kun lakia ja profeettoja oli luettu, synagogan esimiehet lähettivät heille sanan: "Veljet, jos haluatte lausua seurakunnalle joitakin kehotuksen sanoja, niin puhukaa." (Apt. 13:14-15).

Synagoogajumalanpalveluksen ensimmäinen osa koostui juutalaisen uskontunnustuksen (ns. *shema*) lausumisesta, rukouksesta ja kahden lukukappaleen lukemisesta, joista toinen oli otettu *laista* (5 Mooseksen kirjaa) ja toinen *profeetoista* .

Sen jälkeen synagoogan esimiehet pyysivät Paavalia ja Barnabasta pitämään saarnan. He pitivät varmaankin heitä kiertelevinä rabbeina. Näin Paavalille tarjoutui tilaisuus julistaa evankeliumia, ilman, että hänen tarvitsi tuputtaa sitä.

Mitä Paavali saarnasi? Siitä kuulemme ensi kerralla. Stay tuned.